

Міністерство освіти і науки України
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА
Навчально-науковий інститут педагогіки і психології
Кафедра менеджменту освіти та педагогіки вищої школи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор навчально-наукового
інституту педагогіки і психології
С.М. Кондратюк
«29» серпня 2019 р.

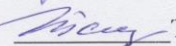
**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МОДЕЛЮВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ**

другий (магістерський) рівень
галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
освітня-програма/програми Педагогіка вищої школи
Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною комісією

НН інституту педагогіки і психології

«29» серпня 2019 р.

Голова Т.Б. Тарасова, кандидат
психологічних наук, доцент

СУМИ – 2019

Розробники: Козлова О.Г., к.п.н., професор

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи

Протокол № 1 від 29 серпня 2019 р.

Завідувач кафедри (Козлова О. Г.)

СумДПУ, 2019 р.

Міністерство освіти і науки України
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології
Кафедра менеджменту освіти та педагогіки вищої школи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор навчально-наукового
інституту педагогіки і психології
_____ С.М. Кондратюк
«_____» _____ 20__ р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МОДЕЛЮВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ**

другий (магістерський) рівень
галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
освітня-програма/програми Педагогіка вищої школи
Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною комісією

НН інституту педагогіки і психології

«_____» _____ 201__ р.

Голова _____ Т.Б. Тарасова, кандидат
психологічних наук, доцент

СУМИ – 2019

Розробники: Козлова О.Г., к.п.н., професор

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи

Протокол № 1 від 29 серпня 2019 р.

Завідувач кафедри _____ (Козлова О. Г.)

СумДПУ, 2019 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	01 Освіта / Педагогіка	Нормативна	
Змістових розділів – 2	011 «Освітні, педагогічні науки»	Семестр	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання			

_____ (назва)			
Загальна кількість годин – 150		II-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи студента –	Освітній ступінь: магістр	Лекції	
		12 год.	4
		Практичні, семінарські	
		24 год.	8
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		110 год.	134
		Консультації: 4 год.	
		Вид контролю: екзамен	

1.МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сучасне навчання у закладі вищої освіти спрямована на виховання конкурентноспроможної людини, здатної на перетворення власного життя й відновлення суспільства, тому курс **«Моделювання освітньої та професійної підготовки фахівця»** призначений саме на формування такого бачення освітнього процесу та професійної підготовки студентів до подальшої праці.

Мета – формування освіченої особистості педагога вищої школи з ефективним мисленням, якісним мовленням та оптимальним спілкуванням, формування його професійної компетентності та компетенцій, тобто міжкультурних та міжгалузевих знань, умінь та здібностей, які необхідні для адаптації та продуктивної діяльності в різних професійних спільнотах.

Основні завдання:

- дати студентам ґрунтовні й систематичні знання з усіх розділів курсу моделювання освітньої та професійної підготовки фахівця;
- сформувані у студентів необхідні вміння і навички розрізнення циклів освітньої та професійної підготовки;
- усвідомлення студентами специфіки педагогічного спілкування, особливостей комунікативно-мовленнєвих ситуацій, характерних для професійної діяльності викладача;
- пізнання студентами суті змісту навчання, циклів навчання, розподілу змісту циклів навчання за навчальними дисциплінами, змісту професійної програми підготовки фахівця;
- дати студентам уявлення про значення інформаційної бази освітньої та професійної підготовки, її оптимізації, що дозволяє визначити зміст навчання за певною навчальною дисципліною, класифікувати навчальні елементи, структурувати зміст навчання.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Міжпредметні зв'язки даного курсу є з усіма дисциплінами, оскільки сама дисципліна є вивчення структури й змісту навчання у закладі вищої освіти.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

У результаті вивчення курсу **«Моделювання освітньої та професійної підготовки фахівця»** студенти повинні знати та вміти:

Знання: <ul style="list-style-type: none">– усі поняття і терміни, що використовуються в курсі «Моделювання освітньої та професійної підготовки фахівця»;– загальну схему формування змісту навчання;– цілі освітньої та професійної підготовки й за	ПРН3 ПРН5	Визначати можливості вищої освіти та розробляти на цій основі індивідуальні траєкторії розвитку здобувачів. Створювати науково-методичне забезпечення навчального процесу, самостійно розробляти навчальні й робочі програми з дисципліни,
---	--	---

<p>спеціалізацією навчання;</p> <ul style="list-style-type: none"> – особливості формування циклів освітньої та професійної підготовки; – особливості упорядкування нормативних і варіативних навчальних дисциплін; – логічні та психологічні засади обробки масиву змісту навчання; – ознаки освітньо-професійної програми підготовки фахівця; – основи програми навчальної дисципліни, структуру змісту навчання, класифікацію навчальних елементів; – ознаки сформованості предметних умінь; – критерії оцінювання професійної компетентності та компетенції. 	<p>ПРН7</p> <p>ПРН10</p> <p>ПРН11</p>	<p>плани практичних занять і самостійної роботи студентів. Організовувати навчальний процес, наукову та виховну діяльність науково-педагогічних працівників.</p> <p>Розробляти модель фахівця, основні особливості структурування діяльності фахівця; соціальну спрямованість діяльності фахівця.</p> <p>Розробляти програму соціологічного дослідження з проблем освіти</p>
<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> – скласти загальну схему формування змісту навчання; – визначати цілі освітньої та професійної підготовки; – визначати цілі освітньої та професійної підготовки за спеціалізацією дисципліни чи спеціальності; – розподіляти зміст циклів підготовки за навчальними дисциплінами й за спеціалізацією спеціальності; – упорядковувати сукупність нормативних і навчальних дисциплін; – дотримуватися послідовності у класифікації навчальних елементів; 	<p>ПРН 15.</p> <p>ПРН 21.</p>	<p>Використовувати у професійній діяльності знання з особливостей дидактичних систем різного рівня і практики їх проектування; управляти інноваційною діяльністю; формувати інноваційну поведінку викладача; обирати та реалізовувати форми, методи та освітні технології</p> <p>Формувати вимоги щодо збереження навколишнього середовища, дотримання санітарно-гігієнічного режиму, забезпечувати</p>

<ul style="list-style-type: none"> – оформляти нормативну та варіативну частину ОКХ випускника у вигляді проекту нормативного документа системи освіти та праці (проекту галузевого стандарту та стандарту закладу вищої освіти відповідно); – оформляти варіативну частину ОПП підготовки фахівців у вигляді проекту у вигляді галузевого стандарту закладу вищої освіти; – складати освітньо-професійну програму підготовки фахівця згідно з циклами формулювати та аналізувати філософські та соціально-гуманітарні концепції закладу вищої освіти та вміти їх коментувати; – визначати наукову, соціальну та політичну роль закладу вищої освіти різних рівнів акредитації у сучасному світі; – вміти аналізувати організаційну, фінансову та інформаційну структуру закладу вищої освіти і їх освітню політику; – визначати основні тенденції розвитку вищої освіти та концептуальну проблематику її функціонування; – дотримуватися культури мовлення; – застосовувати невербальні засади спілкування; – підпорядковувати зміст навчальних дисциплін відповідно до сукупності норм і варіантів; – розробляти авторську 		<p>охорону праці учасників освітнього процесу.</p>
--	--	--

<p>програму за будь-якою спеціальністю (дисципліною);</p> <ul style="list-style-type: none"> – порівнювати особливості вищої освіти в Україні та світі; – організовувати навчальний процес згідно з чинним національним освітнім законодавством. 		
<p>Комунікація:</p> <p>K1. Зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.</p> <p>K2. Використання іноземних мов у професійній діяльності.</p>	<p>ПРК 1</p> <p>ПРК 2.</p>	<p>Організовувати та здійснювати ефективні комунікації всередині колективу, з представниками різних професійних груп та в міжнародному контексті.</p> <p>Вміти спілкуватись в професійних і наукових колах державною та іноземною мовами.</p>

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
A	<p>Теоретична підготовка: вільно володіє навчальним матеріалом, висловлює свої думки, робить аргументовані висновки, рецензує відповіді інших студентів, творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань.</p> <p>Практична підготовка: може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не передбачені навчальною програмою; вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань.</p>
B	<p>Теоретична підготовка: вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає незначні огріхи у порівняннях. формулюванні висновків. застосуванні теоретичних знань на практиці.</p> <p>Практична підготовка: за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдання.</p>
C	<p>Теоретична підготовка: володіє навчальним матеріалом поверхово,</p>

	фрагментарно, на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу. Практична підготовка: має елементарні, нестійкі навички виконання завдання.
Д	Теоретична підготовка: має фрагментарні знання (менше половини) при незначному загальному обсязі навчального матеріалу; відсутні сформовані уміння та навички; під час відповіді допускаються суттєві помилки. Практична підготовка: планує та виконує частину завдання за допомогою викладача.
Е	Теоретична підготовка: студент не володіє навчальним матеріалом у загальному обсязі. Практична підготовка: виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача.
FX	Теоретична підготовка: студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу. Практична підготовка: виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача.
F	Теоретична підготовка: студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

	Змістовий розділ 1					Змістовий розділ 2					ІНДЗ	Підсумковий (екз.)	Загальна сума балів
Складові змістових розділів	T1	T2	T3	T4	ПК1	T5	T6	T7	T8	ПК2	10	25	100
Кількість балів за темами змістових розділів і	5	5	5	5	15	5	5	5	5	10			

Виконання **індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ)** з даної навчальної дисципліни оцінюється у 10 балів.

Підсумковий контроль знань – іспит, який оцінюється у 25 балів. Форма проведення підсумкового контролю – усна, з попередньою підготовкою в аудиторії (очно).

Сумарна мінімальна кількість балів, яку необхідно набрати для отримання позитивної оцінки з окремої навчальної дисципліни, – 60 балів. При цьому студент повинен отримати необхідний мінімум з кожного модуля, включаючи результати самостійної та індивідуальної роботи. Студент не може бути допущений до складання підсумкового контролю знань з цієї дисципліни, якщо він не склав усі передбачені модульні контрольні роботи. Якщо студент не набрав потрібної кількості балів (мінімум 35), то він не допускається до підсумкового контролю. У термін, визначений деканатом, такий студент повинен представити викладачу у письмовому вигляді власноручні конспекти лекцій, семінарських, індивідуальних занять та виконані завдання самостійної роботи. Лише після цього студент допускається до підсумкового контролю.

Студенти, які протягом триместру набрали необхідну кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни, – не менше 60 балів, мають можливість:

- не складати залік, а отримати оцінку за залік автоматично, відповідно до рейтингової оцінки, переведеної в оцінку за національною шкалою;
- складати залік з метою підвищення рейтингу з дисципліни підсумкової оцінки.

Якщо студент виконав і захистив види робіт, відвідував лекції, семінарські та індивідуальні заняття, має власний рукописний конспект лекцій та опрацьований додатковий навчальний матеріал, то до його підсумкової оцінки додаються **заохочувальні бали 10 балів:**

- відвідування 90 % лекцій – 4 балів;
- наявність рукописного конспекту лекцій – 2 бали;
- підготовка доповідей, статей, повідомлень, участь у конференціях, круглих столах, конкурсах – 4 балів та ін.

Сума заохочувальних балів автоматично зараховується при виставленні загальної підсумкової оцінки.

Загальна підсумкова оцінка студента з навчальної дисципліни розраховується за накопичувальною системою і дорівнює сумі всіх балів, які було здобуто на кожному з етапів контролю – поточного, модульного контролю, ІНДЗ, підсумкового контролю, та заохочувальних балів. Загальна максимальна кількість балів – 100.

Підсумковий контроль знань студентів

Підсумковий контроль з навчальної дисципліни «Моделювання освітньої та професійної підготовки фахівця» – диференційований залік, який проводиться усно.

Критерії оцінювання:

- обсяг і глибина знань;

- вміння критично і творчо розглянути програмовий матеріал, робити самостійні логічні висновки;
- вміння пов'язувати теоретичні знання й практичні навички;
- обізнаність із основною та додатковою літературою;
- вміння чітко, точно й правильно оформлювати відповідь на всі теоретичні питання;
- рівень мовленнєвої та загальної культури, зокрема: вживання понять, термінів відповідно до їх значення, володіння нормами літературної вимови та акцентуації, етика поведінки.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий розділ 1. Формування змісту навчання: освітньо-професійна програма підготовки фахівця

Тема 1. Вступ.

Тема 2. Спеціалізація навчання.

Тема 3. Цикли освітньої та професійної підготовки.

Тема 4. Освітньо-професійна програма підготовки фахівця.

Змістовий розділ 2. Формування змісту навчання: інформаційна база освітньої та професійної підготовки

Тема 5. Структурно-логічна схема підготовки.

Тема 6. Нормативні та варіативні навчальні дисципліни.

Тема 7. Освітня та професійна підготовка фахівця.

Тема 8. Програма навчальної дисципліни.

7.2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових розділів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Семінарські / практичні заняття	Індивідуальні заняття	Самостійна робота
Змістовий розділ 1. Формування змісту навчання: освітньо-професійна програма підготовки фахівця					
Тема 1. Вступ.	14	2	2		10
Тема 2. Спеціалізація навчання.	14	2	2		10
Тема 3. Цикли освітньої та професійної підготовки.	24		4		20
Тема 4. Освітньо-професійна програма підготовки фахівця.	26	2	4		20
Контрольна робота зі змістового розділу					
Разом за змістовим розділом 1	78	6	12		60
Змістовий розділ 2. Формування змісту навчання: інформаційна база освітньої та професійної підготовки					
Тема 5. Структурно-логічна схема підготовки.	24	2	2		20
Тема 6. Нормативні та варіативні навчальні дисципліни.	14		4		10
Тема 7. Освітня та професійна підготовка фахівця.	16	2	4		10
Тема 8. Програма навчальної дисципліни.	14	2	2		10
Контрольна робота зі змістового розділу					
Разом за змістовим розділом 2	68	6	12		50
Усього годин		12	24		110

Теми лекційних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Вступ.	2
2	Тема 2. Спеціалізація навчання.	2
4	Тема 4. Освітньо-професійна програма підготовки фахівця.	2
5	Тема 5. Структурно-логічна схема підготовки.	2
7	Тема 7. Освітня та професійна підготовка фахівця.	2
8	Тема 8. Програма навчальної дисципліни.	2
Всього		12

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Вступ.	2
2.	Тема 2. Спеціалізація навчання.	2
3.	Тема 3. Цикли освітньої та професійної підготовки.	4
4.	Тема 4. Освітньо-професійна програма підготовки фахівця.	4
5.	Тема 5. Структурно-логічна схема підготовки.	2
6.	Тема 6. Нормативні та варіативні навчальні дисципліни.	4
7.	Тема 7. Освітня та професійна підготовка фахівця.	4
8.	Тема 8. Програма навчальної дисципліни.	2
Всього		24

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Вступ.	10
2.	Тема 2. Спеціалізація навчання.	10
3.	Тема 3. Цикли освітньої та професійної підготовки.	20
4.	Тема 4. Освітньо-професійна програма підготовки фахівця.	20
5.	Тема 5. Структурно-логічна схема підготовки.	20
6.	Тема 6. Нормативні та варіативні навчальні дисципліни.	10
7.	Тема 7. Освітня та професійна підготовка фахівця.	10
8.	Тема 8. Програма навчальної дисципліни.	10
Всього		110

Індивідуальні завдання

Орієнтовна тематика наукових рефератів

1. Особливості освіти й виховання на сучасному етапі.
2. Сутність основних закономірностей навчально-виховного процесу.
3. Шляхи та засоби реалізації вимог закономірностей у процесі виховної роботи.
4. Основні завдання становлення освіти й виховання у ХХІ столітті (на основі аналізу Національної доктрини розвитку освіти).
5. Принципи дидактики.
6. Сутність спеціалізації навчання у вищій школі.
7. Тенденції розвитку процесу підготовки фахівців відповідно до Національної доктрини розвитку освіти.
8. Державні стандарти вищої освіти в Україні.
9. Умови досягнення державних стандартів вищої освіти в Україні.
10. Особливості побудови навчального плану.
11. Характеристика загальних положень визначення змісту й організації навчального процесу в сучасній вищій школі.
12. Сутність поняття "професійний образ" сукупного фахівця.
13. Характеристика основних циклів навчальних дисциплін вищої школи.
14. Сильні й слабкі місця в загально педагогічній підготовці сучасних фахівців у закладу вищої освіти.
15. Сутність, вимоги до структурної побудови навчальної програми.
16. Відмінність між поняттями "підручник" і "навчальний посібник".
17. Дидактичні вимоги щодо упорядкування підручників і навчальних посібників для закладу вищої освіти.
18. Характеристика одного з підручників для вищої школи, якими ви користуєтесь.
19. Встановлення кількості годин для проведення аудиторних занять і самостійної пізнавальної діяльності студента.
20. Основні вимоги до організації та проведення заліків і екзаменів у закладу вищої освіти.
21. Пропозиції щодо змін до структури організації навчального процесу у вищій школі.
22. Роздуми про працю В. О. Сухомлинського "Як виховати справжню людину".
23. Моральні цінності, які є провідними у вихованні сучасної людини.
24. Реалізація вимог принципу систематичності й послідовності у навчальному плані своєї спеціальності.
25. Реалізації у змісті навчального посібника 3-4 принципів навчання (проаналізуйте з окремої дисципліни своєї спеціальності).
26. Поняття: «проблемна ситуація», «проблемне завдання», «навчальне завдання».

27. План-конспект проведення практичного заняття з однієї з тем дисципліни за фахом.
28. Вимоги основних принципів навчання у вищій школі.
29. Реалізація вимог принципів навчання у використовуваних вами навчальних посібниках.
30. Роль і місце семінарських та лабораторних занять у моделюванні освітньої й професійної підготовки фахівців.

ВАРІАНТИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ:

1. Розгляньте процес навчання як дидактичну систему. Намалюйте орієнтовну модель процесу навчання як дидактичної системи.
2. Накресліть схему видів освіти.
3. Накресліть схему ступневості освіти.
4. Створіть презентацію видів освіти та її ступневості.
5. Накресліть схему напрямів підготовки для кожного освітнього (освітньо-кваліфікаційного) рівня або спеціальності.
6. Складіть модель мотивів навчання.
7. Складіть модель типів навчання, врахуйте в моделі їх характеристику.
8. Окресліть напрями змісту навчально-виховного процесу. Намалюйте схему.
9. Складіть таблицю виробничих функцій, типових задач діяльності та умінь, якими повинен володіти випускник закладу вищої освіти.
10. Складіть таблицю здатності випускника закладу вищої освіти, що вимагаються, та систему умінь, що їх відображає.
11. Зробіть структуру комплексних циклових занять.
12. Складіть графік навчального процесу.
13. Складіть розклад навчальних занять групи, в якій ви навчаєтесь.
14. Накресліть структуру ОКХ.
15. Оволодійте нормативно-методичним положенням по розробці ОКХ фахівця.
16. Створіть презентацію, в якій відображена структура освітньо-кваліфікаційної характеристики випускника закладу вищої освіти.
17. Створіть презентацію, в якій відображена структура та зміст освітньо-професійної програми підготовки фахівця.
18. Створіть кросворди з основними поняттями освітньо-кваліфікаційної характеристики випускника закладу вищої освіти.
19. Створіть кросворди з основними поняттями освітньо-професійної програми підготовки фахівця.
20. Складіть розгорнутий план вивчення нормативних дисциплін зі спеціальності «Педагогіка вищої школи».
21. Складіть розгорнутий план вивчення варіативних дисциплін зі спеціальності «Педагогіка вищої школи».

22. Розробіть освітньо-кваліфікаційну характеристику (ОКХ) випускника закладу вищої освіти з педагогіки вищої школи.
23. Створіть модель "професійного образу" сукупного фахівця.
24. Розгляньте систему планування й організації навчального процесу у закладі вищої освіти. Складіть тематичний план.
25. Розгляньте структурно-логічні зв'язки розділів навчальних дисциплін. Накресліть логічну схему розділів та підрозділів навчальних дисциплін.
26. Накресліть схему інформаційної бази освітньої та професійної підготовки.
27. Зробіть презентацію «Інформаційна база освітньої та професійної підготовки фахівця».
28. Розгляньте зміст підручника «Педагогіка вищої школи», накресліть модель побудови підручника.
29. Складіть план-конспект проведення практичного заняття з однієї з тем дисципліни за фахом.
30. Складіть схему основних технологічних етапів апробації авторських навчально-виховних програм.
31. Накресліть структурну схему розробки авторських програм.
32. Створіть план написання рецензії на авторську програму.

ЗАПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Зміст освіти. Сутність змісту освіти та її завдання.
2. Пріоритетні напрями державної політики щодо розвитку вищої освіти.
3. Цілі освітньої та професійної підготовки.
4. Нормативні документи, що визначають зміст вищої освіти.
5. Теоретичні засади навчально-виховного процесу у вищій школі.
6. Загальні закономірності навчально-виховного процесу.
7. Процес навчання як дидактична система.
8. Напрями змісту навчально-виховного процесу.
9. Зміст навчання.
10. Поняття процесу навчання.
11. Сутність процесу навчання.
12. Зміст навчання за спеціальністю.
13. Цілі освітньої та професійної підготовки за спеціалізацією спеціальності.
14. Напрями підготовки для кожного освітнього (освітньо-кваліфікаційного) рівня або спеціальності.
15. Мотиви навчання.
16. Типи навчання і їх характеристика.
17. Інтенсифікація навчально-виховного процесу.
18. Формування циклів освітньої та професійної підготовки.
19. Формування змісту підготовки за циклами.

20. Формування змісту циклів підготовки за спеціалізацією спеціальності.
21. Група (цикл) гуманітарних та соціально-економічних дисциплін.
22. Група фундаментальних дисциплін.
23. Розподіл змісту циклів підготовки за навчальними дисциплінами.
24. Розподіл змісту циклів підготовки за навчальними дисциплінами спеціалізації спеціальності.
25. Графік і план навчального процесу.
26. Навчальний графік.
27. Навчальний план.
28. Сутність поняття «освітньо-професійна програма» підготовки фахівця.
29. Зміст нормативних навчальних дисциплін.
30. Визначення загального обсягу навчального часу.
31. Форми підсумкового контролю за кожною навчальною дисципліною.
32. Ступеневість вищої освіти.
33. Освітньо-кваліфікаційні рівні.
34. Освітньо-кваліфікаційні характеристики випускників вищих навчальних закладів.
35. Засоби діагностики якості вищої освіти.
36. Варіативні частини освітньо-професійних програм підготовки.
37. Варіативні частини засобів діагностики якості вищої освіти
38. Структурно-логічна обробка масиву змісту навчання. Оптимізація структурно-логічної схеми підготовки.
39. Структура процесу оволодіння знаннями, уміннями й навичками.
40. Система планування й організації навчального процесу у закладі вищої освіти.
41. Тематичний план.
42. Складання тематичного плану.
43. Упорядкування сукупності нормативних і варіативних навчальних дисциплін. Поняття про нормативні та варіативні навчальні дисципліни.
44. Устаткування структурно-логічних зв'язків розділів навчальних дисциплін.
45. Поняття про розділи навчальних дисциплін.
46. Структура розділів, їх логічні зв'язки.
47. Навчальна дисципліна. Поняття про навчальну дисципліну.
48. Визначення цілей навчання за навчальною дисципліною.
49. Визначення рівня сформованості предметних умінь.
50. Визначення змісту навчання за навчальною дисципліною.
51. Класифікація навчальних елементів.
52. Структура змісту навчання.
53. Інформаційна база освітньої та професійної підготовки.
54. Поняття про інформаційну базу.

55. Оптимізація інформаційної бази освітньої та професійної підготовки.
56. Періодичні видання.
57. Підручники. Складові підручників.
58. Умови розробки підручників.
59. Посібники.
60. Надання підручникам та посібникам грифу МОН України.
61. Електронні підручники, електронні посібники, сайти.
62. Цифрові засоби навчання.
63. Сутність програми навчальної дисципліни. Логіка створення програм.
64. Навчальна програма.
65. Передумови створення навчальної програми.
66. Компоненти навчальної програми.
67. Робоча навчальна програма. Складові робочої програми.
68. Поняття про авторську навчальну програму. Класифікація авторських програм.
69. Оформлення рецензії на авторську навчально-виховну програму.
70. Моделювання освітньої та професійної підготовки засобами створення авторських програм.

8. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України : Історія. Теорія / А. М. Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 248 с.
2. Бондар В. І. Дидактика / В. І. Бондар. – К., Либідь, 2005. – 264 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – Київ : Центр навч. літератури, 2009. – 384 с.
4. Гончаренко С. У. Методика і наука / С. У. Гончаренко // Шлях освіти. – 2000. – № 2. – С. 5-11.
5. Глоссарий современного образования / Под ред. проф., д-ра ист. наук В. И. Астаховой и чл.-корр. Академии пед. наук Украины А. Л. Сидоренко. – Харьков : ОКО, 1998. – 272 с.
6. Головінський І. Педагогічна психологія І. Головінський. – К. : Аконіт, 2003. – 287 с.
7. Загвязинский В.И. Теория обучения: Современная интерпретация : Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. Заведений / В.И. Загвязинский. – М. : Изд. центр «Академия», 2001. – 324 с.
8. Закон України «Про вищу освіту» // Держава і право. – 2002. – №43.
9. Закон України «Про вищу освіту» // Урядовий кур'єр. – 2002. – №16.
10. Закон України «Про освіту» – К., 1991.
11. Зиновкина М. Вузовский педагог XXI века / М. Зиновкина // Высшее образование в России. – 1998. – №3. – С.14-16.

12. Калошин В. Ф. Самоактуалізація викладача / В.Ф. Калошин // Практична психологія та соціальна робота. – 2000. – №1. – С.7-9.
13. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 1996. – № 4. – С. 2-14.
14. Концепція реформування системи фармацевтичної освіти в Україні. – Харків. – НФаУ. – 2005.
15. Красікова Т.І. Організація навчального процесу у коледжах як педагогічна проблема / Т.І. Красікова. – Харків : Константа, – 2001. – 71 с.
16. Кузьміна, Н. В. Актуальні проблеми професійно-педагогічної підготовки вчителя / Н. В. Кузьміна, В.І. Геницинский // Радянська педагогіка. – 1999. – № 3. – С. 63-66.
17. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник / А.І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 486 с. (Розд. 2. Тема 10. Закони, закономірності і принципи навчання, с. 200; Тема 11. Зміст, планування та організація навчального процесу у вищій школі, Тема 12.)
18. Навчальний процес у вищій педагогічній школі / За ред. О.Г. Мороза. – К. : НПУ ім. М. Драгоманова, 2001. – С. 314.
19. Маркова А. Д. Психологія професіоналізму / А. Д. Маркова. – М., 1996. – 318 с.
20. Михайличенко А.М. Педагогіка вищої школи: Стандарти вищої освіти і національне освітнє законодавство / А.М. Михайличенко // Програма навчального курсу та методичні рекомендації до її впровадження. – Харків : УІПА, 2003.
21. Модернізація системи вищої освіти: соціальна цінність і вартість для України: монографія / серія «Модернізація вищої освіти: світоглядно-педагогічні проблеми». – К., 2007. – 257 с. (Вища освіта як життєва цінність та умова професійної самореалізації – С. 171; Цінність вищої освіти – С. 172).
22. Омеляненко В. Л. Педагогіка: завдання і ситуації : Практикум / В. Л. Омеляненко, А. І. Кузьмінський, Л. П. Вовк. – 2-ге вид., випр. – К. : Знання-Прес, 2006. – 423 с.
23. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / [З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін.]; за ред. З. Н. Курлянд. – [2-е вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання, 2005. – 399 с. – (Лист МОН України від 06.08.02 № 1/11-2693). – С. 331-340.
24. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін. За ред. І.А. Зязюн. – 2-ге вид.; доповн. і переробл. – К. : Вища школа, 2004. – 422 с.
25. Педагогічна майстерність : хрестоматія : навч. посіб. / Упоряд. : І. А. Зязюн, Н.Г. Базилевич, Т.Г. Дмитренко та ін. За ред. І.А. Зязюна. – К. : Вища школа, 2006. – 606 с. (Теоретичні основи навчання та виховання – С. 466); (Учитель: майстерність і натхнення – С. 262); (Методи забезпечення результативного спілкування – С. 263); (Мистецтво говорити – С. 43).
26. Перспективні педагогічні технології в шкільній освіті : навчальний посібник / за ред. С. П. Бондар. – Рівне. – 2003. – 200 с.

27. Психологія особистості : Словник-довідник / за ред. П. П. Горностая, Т. М. Титаренко. – К. : Рута, 2001. – 320 с.
28. Психолого-педагогічні проблеми підготовки вчительських кадрів в умовах трансформації суспільства / Матеріали конференції. – К., 2003. – Т 3.
29. Самойленко, П. І. Професійна компетентність викладача вищої і середньої професійної школи / П. І. Самойленко // Фахівець. – 2005. – № 8. – С. 26-28.
30. Семенова А. В. Парадигмальне моделювання у професійній підготовці майбутніх учителів: монографія / А. Семенова. – Одеса : Юридична література, 2009. – 504 с.
31. Семенова А. В. Розвиток професійної компетентності фахівців засобами парадигмального моделювання (інтерактивний тренінг) : навч.-метод. посіб. / А. В. Семенова. – Одеса : СВД Черкасов М. П., 2006. – 130 с.
32. Сластьонін В. А. Професіоналізм вчителя як явище педагогічної культури / В. А. Сластьонін // Педагогічна освіта наука. – М. : 2004. – №2. – С. 8-17.
33. Слепкань З. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі / З. Слепкань. – К. : НПУ, 2005. – 210 с.
34. Україна ХХІ століття. Державна національна програма «Освіта». – К.: Райдуга. – 1994. – С. 61.
35. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб / М. М. Фіцула. – К. : «Академвидав», 2006. – 352 с.
36. Щербань П. Сутність педагогічної культури / П. Щербань // Вища освіта України. – 2004. – № 3. – С. 67-71.

Додаткова література:

46. Астахова Е. В. Кадровый корпус высшей школы Украины: метаморфозы развития : монография. / Е. В. Астахова ; Нар. укр. академия. – Х. : Изд-во НУА, 2006. – 188 с.
47. Астахова Э. В. Социальная характеристика кадрового потенциала высшей школы: украинский вариант / Э. В. Астахова // Инновации в образовании. – 2003. – №1. – С.27-51.
48. Боброва М. П. Дидактическая подготовка педагогических кадров дошкольных учреждений в контексте профессиональной деятельности: автореф. дис. на соискание научн. степени канд. пед. наук: спец.: 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / М. П. Боброва. – Барнаул, 1997. – 17 с.
49. Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах освіти. Навчальний посібник для слухачів закладів підвищення кваліфікації системи вищої освіти. – К. : ВВП «Компас», 1997.
50. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / А. А. Вербицкий. – М. : Высшая школа, 1991. – 208 с.
51. Вербицкий А. А. Теория контекстного обучения как основа педагогических технологий / А. А. Вербицкий // Завуч. – 1998. – №5. – С. 96-110.

52. Карамушка Л. М. Психологія освітнього менеджменту : навч. посібник / Л.М. Карамушка. – К.: Либідь, 2004. – 424 с.
53. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк. – К. : Рад. школа, 1989. – 345 с.
54. Лавріненко О. А. Історія педагогічної майстерності : навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ, аспірантів, вчителів / О. Лавріненко. – К. : Богданова А.М., 2009. – 328 с.
55. Маслыко Е. А. Совершенствование межпредметных связей в системе методической подготовки учителя иностранного языка / Е. А. Маслыко // Методическая подготовка преподавателей иностранных языков: Сб. научн. трудов. – М., 1989. – С. 88-90.
56. Педагогічна майстерність : Підручник / І. А.Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. – 3-тє вид., допов. і переробл. – К.: СПД Богданова А.М., 2008. – 376 с.
57. Педагогічна майстерність : Хрестоматія: Навч. посіб. / Упоряд. : І.А.Зязюн, Н.Г.Базилевич, Т.Г.Дмитренко та ін.; За ред. І.А.Зязюна. – К. : СПД Богданова А.М., 2008. – 462 с.
58. Семенова А. В. Основи психології і педагогіки: навч. посіб. / А. В. Семенова, Т. Ю. Осипова, Р. С. Гурін. – К. : Знання, 2006. – 319 с.
59. Основи психології і педагогіки : навч. посіб. / [А. В. Семенова, Т. Ю. Осипова, Р. С. Гурін, А. М. Ващенко]; за ред. А. В. Семенової. – [2-е вид., випр. і допов.]. – К. : Знання, 2007. – 341 с.
60. Основы педагогического мастерства / Под ред. И. А. Зязюна. – М. : Просвещение, 1989. – 302 с.
61. Эльконин Д. Б. Основная единица развернутой формы игровой деятельности. Социальная природа ролевой игры // Мир психологии. – 2004. – № 1. – С. 60-68.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

62. Вонсович В. П. Використання імітаційних технологій і прийомів у навчально-професійній діяльності студентів / В. П. Вонсович. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchu.
63. Вонсович В. П. Використання імітаційних технологій і прийомів у навчально-професійній діяльності / В. П. Вонсович. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchu.
64. Євтух М.Б. Місце і роль громадського виховання в педагогічному вченні К.Д. Ушинського. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://conference.mdpu.org.ua/conf_all/confer/2002/conf_antro/1/evtuh.html. – Заголовок з екрану. – Мова укр.
65. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність як технологія педагогічної дії. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvmdu/Ped/2008_23_1/tom1/1_1.pdf – Заголовок з екрану. – Мова укр.

66. Зязюн І.Я. Психодіагностика педагогічної майстерності вчителя. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <[http:// studentam.net.ua/content/view/7772/](http://studentam.net.ua/content/view/7772/)>. – Заголовок з екрану. – Мова укр.

67. Освітньо-кваліфікаційна характеристика магістра за спеціальністю специфічних категорій 8.000005 “Педагогіка вищої школи” кваліфікації 231 “Викладач університетів та вищих навчальних закладів”. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://qo.microsoft.com/fwlink/?linked=69157>

68. Освітньо-професійна програма підготовки магістра за спеціальністю специфічних категорій 8.000005 “Педагогіка вищої школи” кваліфікації 231 “Викладач університетів та вищих навчальних закладів”. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://qo.microsoft.com/fwlink/?linked=69157>

69. Шуванов І. Б. Моделювання професійної підготовки педагога-психолога / І. Б. Шуванов. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.yspu.yar.ru>

Глосарій

1. Акредитація – процедура надання вищому навчальному закладу певного типу права провадити освітню діяльність, пов'язану зі здобуттям вищої освіти та кваліфікації, відповідно до вимог стандартів вищої освіти, а також до державних вимог щодо кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення.
2. Атестація (державна атестація) осіб, які закінчують вищі навчальні заклади, – встановлення відповідності рівня якості отриманої ними вищої освіти вимогам стандартів вищої освіти по закінченню навчання за напрямом, спеціальністю.
3. Вид діяльності (людини) – характеристика діяльності залежно від способів і форм її здійснення. Вид діяльності визначається станом взаємодії фахівця із узагальненим об'єктом діяльності протягом усього циклу існування об'єкту.
4. Вид діяльності (вид економічної діяльності) має місце тоді, коли об'єднуються ресурси (устаткування, робоча сила, технологічні засоби, сировина та матеріали) для створення виробництва конкретної продукції та надання послуг. Таким чином, вид діяльності характеризується використанням ресурсів, виробничим процесом, випуском продукції та наданням послуг.
5. Вимога – потреба, запити, які хто- , що- небудь має або ставить до когось, чогось; офіційний документ із проханням видати що-небудь або направити кого-небудь у чийсь розпорядження.
6. Виробнича функція (трудова, службова) – сукупність обов'язків, що виконує фахівець відповідно до займаної посади та які визначаються посадовою інструкцією або кваліфікаційною характеристикою.
7. Розрізняють такі виробничі функції:
8. проектувальна (проектно-конструкторська) — здійснення цілеспрямованої послідовності дій щодо синтезу систем або окремих їх складових, розробка документації, яка необхідна для втілення та використання об'єктів та процесів (конструювання є окремим процесом проектування, який полягає в обґрунтуванні рішень щодо принципу дії та конструкції об'єктів, розробки документації на їх виготовлення);
9. організаційна – упорядкування структури та взаємодії складових елементів системи з метою зниження невизначеності, а також підвищення ефективності використання ресурсів і часу (окремим процесом організації діяльності можна вважати планування – часове впорядкування виконання робіт, тобто обґрунтування їх послідовності, тривалості та строків виконання);
10. управлінська – функція, що спрямована на досягнення поставленої мети, забезпечення сталого функціонування і розвитку систем завдяки інформаційному обмінові (до фахівця інформаційні потоки надходять через зворотні зв'язки, до об'єкта управління – у вигляді директивних рішень);
11. виконавська (технологічна, операторська) – функція, спрямована на втілення поставленої мети за відомими алгоритмами, тобто фахівець виступає як структурний елемент (ланка) певної технології;
12. технічна – виконання робіт нижчих кваліфікаційних рівнів.
13. Вища освіта – рівень освіти, який здобувається особою у вищому навчальному закладі в результаті послідовного, системного та цілеспрямованого процесу засвоєння змісту навчання, який ґрунтується на повній загальній середній освіті та завершується здобуттям певної кваліфікації за підсумками державної атестації.
14. Вищий навчальний заклад – освітній, освітньо-науковий заклад, який заснований і діє відповідно до законодавства про освіту, реалізує відповідно до наданої ліцензії освітньо-професійні програми вищої освіти за певними освітніми та освітньо-

кваліфікаційними рівнями, забезпечує навчання, виховання та професійну підготовку осіб відповідно до їх покликання, інтересів, здібностей та нормативних вимог у галузі вищої освіти, а також здійснює наукову та науково-технічну діяльність.

15. Галузь (в економіці) – сукупність усіх виробничих одиниць, які беруть участь переважно в однакових або подібних видах виробничої діяльності.
16. Галузь знань – група напрямів підготовки, споріднених за ознакою спільності узагальнених структур діяльності.
17. Дипломний проект – кваліфікаційна робота, що призначена для об'єктивного контролю ступеня сформованості вмінь вирішувати типові задачі діяльності, які, в основному, віднесені в ОКХ до проектувальної (проектно-конструкторської) та виконавської (технологічної, операторської) виробничих функцій.
18. Дипломна робота – кваліфікаційна робота, що призначена для об'єктивного контролю ступеня сформованості вмінь вирішувати типові задачі діяльності, які, в основному, віднесені в ОКХ до організаційної, управлінської та виконавської (технологічної, операторської) виробничих функцій.
19. Дія – одиниця діяльності, що не розкладається на більш прості, внаслідок якої досягається конкретна усвідомлена мета.
20. Діяльність (діяльність людини) – динамічна система взаємодій людини з навколишнім світом, в яких вона досягає свідомо поставлених цілей, що з'являються внаслідок виникнення у неї певних потреб. У процесі діяльності людина виступає як суб'єкт діяльності, а її дії спрямовані на зміни об'єкту діяльності.
21. Економічна діяльність – процес поєднання дій, які приводять до отримання відповідного набору продукції чи послуг.
22. Завдання діяльності – потреба, що виникає в певних умовах і може бути задоволена в результаті визначеної структури діяльності, до якої належить:
23. предмет діяльності (праці) – елементи навколишнього середовища, що суб'єкт має до початку своєї діяльності та які підлягають трансформації у продукт;
24. засіб діяльності (праці) – об'єкт, що опосередковує вплив суб'єкта на предмет діяльності, або те, що, звичайно, називають “знаряддям праці”, і стимули, що використовуються, наприклад, у діяльності управління;
25. процедура діяльності (праці) – технологія (спосіб, метод) одержання бажаного продукту. Інформація про спосіб діяльності фіксується у вигляді програми або алгоритму на певних матеріальних носіях;
26. умови діяльності (праці) – характеристика оточення суб'єкта в процесі діяльності (температура, склад повітря, рівень акустичних шумів, пристосованість приміщення до праці, меблі, а також соціальні умови, просторові та часові чинники);
27. продукт діяльності (праці) – те, що одержано в результаті трансформації предмета в процесі діяльності.
28. Є три види завдань діяльності:
29. професійні – завдання діяльності, що безпосередньо спрямовані на виконання завдання (завдань), що поставлено (і) перед фахівцем як професіоналом;
30. соціально-виробничі – завдання діяльності, що пов'язані з діяльністю фахівця у сфері виробничих відносин у трудовому колективі (наприклад, інтерактивне та комунікативне спілкування тощо);
31. соціально-побутові – завдання діяльності, що виникають у повсякденному житті і пов'язані з домашнім господарством, відпочинком, родинним спілкуванням, фізичним і культурним розвитком тощо і можуть впливати на якість виконання фахівцем професійних та соціально-виробничих завдань.

32. Здатність – психічний та фізичний стан індивіда, спроможний виконувати певний вид продуктивної діяльності.
33. Здібність – особливості індивіда, що є суб'єктивними умовами успішного здійснення певного виду продуктивної діяльності. Здібності пов'язані із загальною орієнтованістю особи, з її нахилом до тієї чи іншої діяльності.
34. Зміст вищої освіти – обумовлена цілями та потребами суспільства система знань, умінь і навичок, професійних, світоглядних і громадянських якостей особи, що має бути сформована в процесі навчання з урахуванням перспектив розвитку суспільства, науки, техніки, технології, культури та мистецтва.
35. Зміст навчання – структура, зміст і обсяг навчальної інформації, засвоєння якої забезпечує особі можливість здобуття вищої освіти і певної кваліфікації. Зміст навчання поділяється на:
 36. нормативну частину змісту навчання – обов'язковий для засвоєння зміст навчання, сформований відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики як змістові модулі із зазначенням їх обсягу і рівня засвоєння, а також форм державної атестації;
 37. вибірккову частину змісту навчання – рекомендований для засвоєння зміст навчання, сформований як змістові модулі із зазначенням їх обсягу та форм атестації, призначений для задоволення потреб і можливостей особистості, регіональних потреб у фахівцях певної спеціалізації спеціальності, з урахуванням досягнень наукових шкіл і вищих навчальних закладів.
38. Змістовий модуль – система навчальних елементів, що поєднані за ознакою відповідності певному навчальному об'єктові.
39. Знання – результат процесу діяльності пізнання, перевірене суспільною практикою і логічно впорядковане відображення її у свідомості людини. Знання – категорія, яка віддзеркалює зв'язок між пізнавальною і практичною діяльністю людини. Знання виявляються в системі понять, суджень, уявлень та образів, орієнтованих основ дій тощо, яка має певний обсяг і якість. Знання можливо ідентифікувати тільки за умови їх прояву у вигляді вмінь виконувати відповідні розумові або фізичні дії.
40. Знання фундаментальні – знання щодо соціальних і професійних норм діяльності особи, основа її освіти та професійної підготовки. Фундаментальні знання формують здатність особи опановувати нові знання, орієнтуватися у проблемах, що виникають, виконувати задачі діяльності, що прогножуються. Фундаментальні знання є інваріантні у відношеннях: напрями підготовки до певної галузі освіти, або спеціальності до напряму підготовки, або спеціалізації спеціальності до спеціальності.
41. Індивідуалізація навчання – організація процесу навчання, яка передбачає його модифікацію відповідно до потреб того, хто навчається.
42. Інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва й (або) соціальної сфери.
43. Інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг.
44. Кваліфікація – здатність працівника виконувати конкретні завдання та обов'язки в межах певного виду діяльності.
45. Кваліфікація має два параметри:
 46. рівень професійної діяльності, що визначається складністю та обсягом завдань та обов'язків робіт;
 47. освітньо-кваліфікаційний рівень, що має відповідати рівню професійної діяльності.

48. У документах про освіту чи інших документах про професійну підготовку кваліфікація визначається через професійну назву роботи за класифікацією професії.
49. Клас завдання діяльності – ознака рівня складності завдань діяльності, що вирішуються фахівцем. Усі завдання діяльності розподіляються на три класи:
50. стереотипні – передбачають діяльність відповідно до заданого алгоритму, що характеризується однозначним набором добре відомих, раніше відібраних складних операцій і потребує використання незначних масивів оперативної та раніше засвоєної інформації;
51. діагностичні – передбачають діяльність відповідно до заданого алгоритму, що містить процедуру часткового конструювання рішення із застосуванням раніше відібраних складних операцій і потребує використання значних масивів оперативної та раніше засвоєної інформації;
52. евристичні – передбачають діяльність за складним алгоритмом, що містить процедуру конструювання раніше не відомих рішень і потребує використання великих масивів оперативної та раніше засвоєної інформації.
53. Компетентність – необхідний обсяг і рівень знань та досвід з певного виду діяльності.
54. Контроль якості вищої освіти – система заходів, які здійснює третя сторона з метою перевірки характеристик якостей особистості випускника вищого навчального закладу та їх порівняння з установленими вимогами й визначення відповідності кінцевим цілям вищої освіти.
55. Кредит (у вищій освіті) – обсяг навчального матеріалу, який з урахуванням терміну засвоєння студентами окремих навчальних елементів (відповідно до психофізіологічних норм засвоєння при використанні оптимальних форм, методів і засобів навчання та контролю) може бути засвоєний за 54 години навчального часу (сума годин аудиторної й самостійної роботи студента за тиждень). У додатку 1 Конвенції Ради Європи і ЮНЕСКО про визнання кваліфікацій з вищої освіти у європейському регіоні, кредит – оцінена й кваліфікована мінімальна умовна одиниця виміру “вартості” якоїсь частини програми вищої освіти, виконаної студентом під час навчання.
56. Ліцензування – процедура визнання спроможності вищого навчального закладу певного типу розпочати освітню діяльність, пов’язану зі здобуттям вищої освіти та кваліфікації, відповідно до вимог стандартів вищої освіти, а також до державних вимог щодо кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення.
57. Навичка – уміння, дії, що виконуються внаслідок певної діяльності, які завдяки численним повторенням стають автоматичними і виконуються без свідомого контролю.
58. Навчальна дисципліна (у вищому навчальному закладі) – педагогічно адаптована система понять про явища, закономірності, закони, теорії, методи тощо будь-якої галузі діяльності (або сукупності різних галузей діяльності) із визначенням потрібного рівня сформованості у тих, хто навчається, певної сукупності умінь і навичок.
59. Навчальний елемент (дидактична одиниця) – мінімальна доза навчальної інформації, що зберігає властивості навчального об’єкта.
60. Навчальний об’єкт – навчальна інформація певного обсягу, що має самостійну логічну структуру та зміст і дає змогу оперувати цією інформацією у процесі розумової діяльності.
61. Навчальний план – складова стандартів вищої освіти вищих навчальних закладів, яка розробляється на основі освітньо-професійної програми та структурно-логічної схеми підготовки і визначає графік навчального процесу, перелік, послідовність та

- час вивчення навчальних дисциплін (практик), види навчальних занять та терміни їх проведення, а також форми проведення підсумкового контролю.
62. Напрямок підготовки за професійним спрямуванням у вищій освіті – група спеціальностей зі спорідненим змістом вищої освіти та професійної підготовки.
 63. Норма – сукупність формальних і неформальних вимог, що регулюють певні дії та поведінку суб'єктів системи вищої освіти та учасників освітянського процесу.
 64. Норматив – розрахункова величина витрат освітянських ресурсів, що характеризує оптимальний стан освітянського процесу.
 65. Нормативний термін навчання – термін навчання за денною (очною) формою, необхідний для засвоєння особою нормативної та вибіркової частин змісту навчання і встановлений стандартом вищої освіти.
 66. Об'єкт діяльності – процеси, або(та) явища, або(та) матеріальні об'єкти, на які спрямована діяльність суб'єкта діяльності (наприклад, двигун внутрішнього згоряння, організаційно-економічна система, технологія галузі тощо).
 67. Узагальнений об'єкт діяльності фахівця з вищою освітою – загальна назва природних чи штучних систем, на зміну властивостей яких спрямована діяльність суб'єкта. Певні етапи циклу існування систем (об'єктів діяльності) визначають типи діяльності фахівців.
 68. Орієнтовна основа дії – система уявлень людини про мету, план та засоби виконання дії.
 69. Освітній рівень вищої освіти – характеристика вищої освіти за ознаками ступеня сформованості інтелектуальних якостей особи, достатніх для здобуття кваліфікації, яка відповідає певному освітньо-кваліфікаційному рівню.
 70. Освітні рівні:
 71. неповної вищої освіти – характеристика сформованості інтелектуальних якостей особи, що визначають її розвиток як особистості і є достатніми для здобуття особою кваліфікацій за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста;
 72. базової вищої освіти – характеристика сформованості інтелектуальних якостей особи, що визначають її розвиток як особистості і є достатніми для здобуття особою кваліфікацій за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра;
 73. повної вищої освіти – характеристика сформованості інтелектуальних якостей особи, що визначають її розвиток як особистості і є достатніми для здобуття особою кваліфікацій за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра.
 74. Освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти – характеристика вищої освіти за ознаками ступеня сформованості знань, умінь та навичок особи, що забезпечують її здатність виконувати завдання та обов'язки (роботи) певного рівня професійної діяльності.
 75. Освітньо-кваліфікаційні рівні:
 76. Молодший спеціаліст – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти здобула неповну вищу освіту, сформуvala спеціальні вміння та знання, достатні для здійснення виробничих функцій, що передбачені для первинних посад з певного виду економічної діяльності, на операторському рівні професійної діяльності. При виконанні виробничих функцій молодші спеціалісти здатні переносити свою діяльність з одного предмета праці на інший. Завдання діяльності, які вирішують молодші спеціалісти, припускають вибір готових рішень із набору стандартних загальноприйнятих рішень, що мають алгоритмізований характер. Особи, які мають базову загальну середню освіту, можуть одночасно навчатися за освітньо-професійною програмою підготовки молодшого спеціаліста і здобувати повну загальну середню освіту.
 77. Бакалавр – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти або неповної вищої освіти або (та) освітньо-кваліфікаційного рівня молодший спеціаліст здобула базову вищу освіту,

фундаментальні і спеціальні вміння та знання щодо узагальненого об'єкта діяльності (праці), достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт), що передбачені для первинних посад з певного виду економічної діяльності, на експлуатаційному рівні професійної діяльності. Виробничі функції, що здійснюють бакалаври, пов'язані з обмеженою кількістю етапів циклу існування об'єктів їх діяльності. Завдання діяльності, які вони вирішують, припускають діяльність відповідно до заданого алгоритму, що містить процедуру часткового конструювання відповідних операцій.

78. Спеціаліст – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної освіти або неповної вищої освіти, або (та) освітньо-кваліфікаційного рівня молодший спеціаліст за відповідною до напрямку підготовки спеціальністю, або базової вищої освіти та освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр здобула повну вищу освіту, спеціальні вміння та знання, достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт), що передбачені для первинних посад з певного виду економічної діяльності, на технологічному рівні професійної діяльності. Виробничі функції, що здійснюють спеціалісти, пов'язані зі всіма етапами циклу існування об'єктів їх діяльності. Завдання діяльності, які вони вирішують, допускають діяльність за складним алгоритмом, що містить процедуру конструювання рішень.
79. Магістр – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі базової вищої освіти та освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр або повної вищої освіти та освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст за відповідним напрямом підготовки здобула повну вищу освіту, спеціальні вміння та знання, достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт) інноваційного характеру, що передбачені для первинних посад з певного виду економічної діяльності, на дослідницькому рівні професійної діяльності. Виробничі функції, що здійснюють магістри, пов'язані зі всіма етапами циклу існування об'єктів їх діяльності. Завдання діяльності, які вони вирішують, допускають діяльність за складним алгоритмом, що містить процедуру конструювання рішень. Освітньо-кваліфікаційний рівень магістрів передбачає, за умови виконання вимог стандарту вищої освіти щодо підготовки педагогічних працівників, спроможність до виконання педагогічних функцій, що пов'язані з узагальненими об'єктами їх діяльності.
80. Освітня діяльність – діяльність, пов'язана з наданням послуг для здобуття вищої освіти, з видачею відповідного документа.
81. Первинна посада – посада, що не потребує від випускників навчального закладу попереднього досвіду професійної практичної діяльності.
82. Проблема – ситуація під час діяльності, яка містить суперечності наукового, організаційного або іншого характеру і є перешкодою, що виникає при досягненні суб'єктом цілеспрямованого результату своєї діяльності.
83. Показник якості вищої освіти – кількісна характеристика якості особистості випускника вищого навчального закладу, що розглядається стосовно певних умов його навчання та сфери майбутньої соціальної діяльності.
84. Професія – набір робіт, які характеризуються заданим рівнем збігу основних завдань та обов'язків, що виконуються чи мають бути виконані працівником. Професія вимагає від працівника потрібного кола знань та вмінь.
85. Професійна підготовка – здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю.
86. Рівень професійної діяльності – характеристика професійної діяльності за ознаками певної сукупності професійних завдань та обов'язків (робіт), що виконує працівник. У сфері праці розрізняють такі рівні професійної діяльності:

87. стереотипний (рівень використання) – уміння використовувати налагоджену систему (об'єкт діяльності) під час виконання конкретних завдань діяльності, та знання призначення об'єкта і його основних (характерних) властивостей;
88. операторський – уміння готувати (налагоджувати) систему і керувати нею під час виконання конкретних завдань діяльності та знання принципу (основних особливостей) побудови й принципу дії системи на структурно-функціональному рівні;
89. експлуатаційний – уміння під час виконання конкретних завдань діяльності тестувати та аналізувати роботу системи з метою виявлення та усунення пошкоджень і знання методів аналізу функціонування системи та методів пошуку й усунення пошкоджень;
90. технологічний – уміння під час виконання конкретних завдань діяльності здійснювати розробку систем, що відповідають заданим характеристикам (властивостям), і знання методів синтезу та технологій розробки систем і способів їх моделювання;
91. дослідницький – уміння проводити дослідження систем з метою перевірки їх відповідності заданим властивостям, уміння вибирати з множини систему, що дозволяє найбільш ефективно вирішувати завдання діяльності, знання методики дослідження систем та методів оцінки ефективності їх застосування.
92. Рівень якості вищої освіти – відносна характеристика якості вищої освіти, що ґрунтується на порівнянні значень показників якості, отриманих на підставі діагностичних іспитів випускників вищого навчального закладу, із критеріально-орієнтованим еталоном, що репрезентується стандартом вищої освіти.
93. Робота – набір завдань та обов'язків, які виконуються або повинні бути виконані однією особою (працівником).
94. Сертифікація фахівця – процедура визначення відповідності професійно важливих властивостей фахівця, його компетенції тощо вимогам, що надані у нормативних документах, у яких відображені вимоги до його кваліфікації.
95. Система вищої освіти – це сукупність взаємопов'язаних послідовних стандартів вищої освіти вищих навчальних закладів усіх форм власності, інших юридичних осіб, що надають освітні послуги в галузі вищої освіти, органів, які здійснюють управління в галузі вищої освіти.
96. Спеціальність – категорія, що характеризує:
97. у сфері праці – особливості спрямованості й специфіку роботи в межах професії (зміст завдань професійної діяльності, що відповідають кваліфікації);
98. у сфері освіти – спрямованість і зміст навчання при підготовці фахівця (визначається через узагальнений об'єкт діяльності або виробничу функцію та предмет діяльності фахівця і відображає вид його діяльності й сферу застосування праці).
99. Спеціальність у сфері освіти є адекватним відображенням наявної у сфері праці спеціальності (кваліфікації).
100. Навчання за спеціальністю освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, спеціаліст або магістр передбачає вивчення узагальненого об'єкта діяльності фахівця, таких виробничих функцій і типових складових структури професійної діяльності, що задовольняють вимоги сфери праці до спеціальності.
101. Навчання за спеціальністю освітньо-кваліфікаційного рівня молодший спеціаліст передбачає вивчення виробничих функцій та типових складових структури професійної діяльності.
102. Спеціалізація за спеціальністю – категорія, що характеризує відмінності окремих завдань діяльності фахівця за ознаками різниці засобів, або (та) продуктів, або (та) умов діяльності в межах спеціальності. Ці окремі завдання характерні для відносно невеликих груп фахівців у межах спеціальності.

103. Стандарти вищої освіти (система стандартів вищої освіти) – сукупність норм, що визначають зміст вищої освіти, навчання, засоби діагностики якості вищої освіти та нормативний термін навчання.
104. Стандарти вищої освіти є основою оцінки освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня громадян незалежно від форм здобуття вищої освіти. Відповідність освітніх послуг стандартам вищої освіти визначає якість освітньої та наукової діяльності вищих навчальних закладів.
105. Систему стандартів вищої освіти складають державний стандарт вищої освіти, галузеві стандарти вищої освіти та стандарти вищої освіти вищих навчальних закладів.
106. Технологія навчання – сукупність форм, методів, прийомів та засобів передавання соціального та (або) професійного досвіду в процесі навчання.
107. Технологія освіти – процес та результат створення (проектування) адекватної потребам і можливостям особи та суспільства системи соціалізації, особистісного та професійного розвитку людини в закладі освіти, що складається зі спеціальним чином сконструйованих відповідно до заданої мети методологічних, дидактичних, психологічних, інтелектуальних, інформаційних та практичних дій, операцій, прийомів, кроків, які гарантують досягнення цілей, що визначені учасниками освітнянського процесу, та свободу усвідомленого вибору.
108. Тип діяльності – характеристика професійної діяльності залежно від способів і форм її здійснення. Визначається станом взаємодії фахівця із об'єктом діяльності – системою, що характеризується однаковою узагальненою метою (продуктом) діяльності.
109. Типове завдання діяльності – узагальнене завдання діяльності, що є характерним для більшості виробничих або соціальних ситуацій і не містить конкретних даних, а отже, не має конкретного вирішення (можуть бути визначені тільки шляхи вирішення).
110. Уміння – здатність людини виконувати певні дії на основі відповідних знань. Уміння поділяються за видами:
111. предметно-практичні – уміння виконувати дії щодо переміщення об'єктів у просторі, зміни їх форми тощо. Головну роль у регулюванні предметно-практичних дій виконують перцептивні образи, що відображають просторові, фізичні та інші властивості предметів і забезпечують керування робочими рухами відповідно до властивостей об'єкта та завдань діяльності;
112. предметно-розумові – уміння щодо виконання операцій із розумовими образами предметів. Ці дії вимагають наявності розвиненої системи уявлень і здатності до розумових дій (наприклад, аналізу, класифікації, узагальнення, порівняння тощо);
113. знаково-практичні – уміння щодо виконання операцій зі знаками та знаковими системами. Прикладами цих дій є письмо, прокладання курсу по карті, одержання інформації від пристроїв тощо;
114. знаково-розумові – уміння щодо розумового виконання операцій зі знаками та знаковими системами. Наприклад, дії, що є необхідними для виконання логічних та розрахункових операцій. Ці дії дозволяють вирішувати широке коло завдань в узагальненому вигляді.
115. Кожний етап існування об'єкта діяльності фахівця має свої ознаки, що визначаються спільністю (за продуктом) типових задач діяльності, пов'язаних безпосередньо з об'єктом, та відмінністю типових задач від задач іншого етапу.
116. Цикл підготовки – сукупність складових змісту освітньої або професійної підготовки (змістових модулів, блоків змістових модулів), що поєднані за ознаками приналежності їх змісту до спільного освітнього або професійного напрямку.

117. Якість вищої освіти – сукупність якостей особи з вищою освітою, що відображає її професійну компетентність, ціннісну орієнтацію, соціальну спрямованість і обумовлює здатність задовольняти як особисті духовні та матеріальні потреби, так і потреби суспільства.
118. Якість вищої освіти випускників вищого навчального закладу також відображає здатність: задовольняти відповідно до соціальних норм суспільні вимоги до виконання майбутніх соціально-професійних ролей; відповідати за свої соціально важливі рішення; задовольняти прагнення соціального статусу та престижу.
119. Якість освітньої діяльності – сукупність характеристик системи вищої освіти та її складових, яка визначає її здатність задовольняти встановлені і передбачені потреби окремої особи або (та) суспільства.
120. Якість особистості випускника вищого навчального закладу – цілісна сукупність характеристик особистості, що визначає зміст соціально значущих і професійно важливих властивостей особи, яка закінчує вищий навчальний заклад.